

Hogeschool Van Hall Larenstein

Herbeoordeling B Milieukunde en Ad Omgevingskunde

Opleidingsbeoordeling na herstelperiode

Samenvatting conclusies

In april 2021 heeft de herbeoordeling plaatsgevonden van de bestaande hbo-bacheloropleiding Milieukunde en de Associate degree opleiding Omgevingskunde van Hogeschool Van Hall Larenstein door een visitatiepanel van NQA. Het betreft een herbeoordeling op standaard 10 Toetsing Gerealiseerde eindkwalificaties. Deze herbeoordeling is opgesteld conform het NVAO *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* (september 2016) voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling, overeenkomstig de eerdere beoordeling in 2019. Het panel beoordeelt de opleiding als **voldoende**.

Sinds 2019 heeft de opleiding hard gewerkt aan het herstel van het onvoldoende oordeel dat toen is ontvangen voor standaard 10 Toetsing. In 2019 achtte het panel herstel zeker realistisch en haalbaar. Daarop heeft de NVAO de opleiding een herstelperiode opgelegd. De opleiding heeft de feedback en aandachtspunten van het toenmalige panel voortvarend opgepakt in een gericht verbetertraject dat aansluit op de lopende ontwikkelprojecten.

Het panel is van mening dat de opleiding op de aandachtspunten en aanbevelingen uit de vorige visitatie grote voortgang en verbeteringen heeft getoond. Het toetshuis staat met een steviger fundering en verdient verdere uitbouw en aankleding.

De opleidingen hebben een intensief verbetertraject doorlopen met brede betrokkenheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Er is een heldere lijn aangebracht van competenties, via beheersingsindicatoren en leerdoelen, naar toetsdoelen en beoordelingscriteria. Dit levert een stevig toetshuis dat wordt vastgelegd in toetsdossiers per module en in toetsplannen per opleiding.

Binnen het team is het gezamenlijk doel versterkt: het versterken van de toetsing met meer aandacht voor de rol van feedback en de inzichtelijkheid en navolgbaarheid van beoordelingen. Meer transparantie over de toetsing leidt ook tot meer draagvlak voor de verbeteringen in het docententeam. Er wordt meer gedacht in toetsketens en systemen en dat past bij de doelstelling van de op duurzaamheid gerichte opleidingen Milieukunde en Omgevingskunde.

De toetsing is qua opzet, procedures en gehanteerde beoordelingsformulieren sterker ontwikkeld met meer aandacht voor transparantie en navolgbaarheid van de toetsing van de individuele student. Ook is er onder examinatoren meer aandacht voor de toetshygiëne. Door goede samenwerking binnen het docententeam en met alle stakeholders, kennen de doorgevoerde verbeteringen een groot draagvlak. Dit is het resultaat van een gedegen verbetertraject dat gericht is opgepakt en goed is ondersteund.

Het panel heeft grote waardering hoe het verbetertraject is opgepakt, zeker in corona-tijd!

De opleidingen ontvangen voor standaard 10 het oordeel **voldoende**.

Inhoudsopgave

Samenvatting conclusies	3
Inleiding	7
Schets hersteltraject en basisgegevens	8
Standaard 10 Toetsing	10
Eindoordeel over de opleiding	16
Bijlagen	17
Bijlage 1 Bezoekprogramma	18
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	19

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de herbeoordeling van standaard 10 Toetsing van de bestaande hbo-bachelor Milieukunde en de Associate Degree opleiding (hierna Ad) Omgevingskunde van Hogeschool Van Hall Larenstein.

Aanleiding en proces

Tijdens de vorige visitatie op 13 februari 2019 kwam het panel op standaard 10 'Toetsing' van het uitgebreide beoordelingskader tot het oordeel onvoldoende. Het was onvoldoende inzichtelijk of competenties volledig en correct werden getoetst en of de beoordelaars steeds op dezelfde wijze toetsten. Met name de transparantie en vastlegging van de beoordelingen werd als onvoldoende beoordeeld; onder meer de individuele toetsing bij duo-beoordelingen en de onderbouwing van de beoordelingen in de feedback. Daar stond tegenover dat de kwaliteit van de eindproducten voldoende was. Vervolgens hebben de opleidingen in september 2019 een herstelplan ingediend met daarbij gevoegd het advies van de opleidingscommissie. De NVAO heeft op januari 2020 besloten de opleidingen een hersteltermijn toe te kennen van twee jaar.

Werkwijze

Het panel heeft voorafgaand aan de herbeoordeling diverse documenten van de opleidingen bestudeerd, waaronder de afstudeerdossiers van recent afgestudeerde studenten. Op 14 april 2021 heeft het voltallige oorspronkelijke panel de opleiding opnieuw digitaal gevisiteerd. Tijdens de online visitatie heeft het panel gesprekken gevoerd met het opleidingsmanagement en directie, met docenten/afstudeerbegeleiders en onderwijskundige begeleider en met leden van de curriculumcommissie, opleidingscommissie en examencommissie. Alle informatie heeft het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel over standaard 10 'toetsing' te komen.

De beoordeling is uitgevoerd door hetzelfde visitatiepanel dat in 2019 de visitatie heeft uitgevoerd. Het panel is destijds in overleg met de opleiding samengesteld en is voorafgaand aan de eerste visitatie en de herbeoordeling goedgekeurd door de NVAO.

Het panel dat deze herbeoordeling heeft uitgevoerd, bestond uit:

De heer dr.ir. T.J.N.M. de Bruijn (voorzitter, domeindeskundige),

Mevrouw dr. K. van Beckhoven (domeindeskundige),

De heer drs. A.J.P. Heideveld (domeindeskundige),

De heer J.G.J. Luijkx (studentlid).

Mevrouw ir. M. Dekker-Joziase, senior auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 30 juni 2021

Panelvoorzitter

dr.ir. T.J.N.M. de Bruijn

Lead-auditor

ir. M. Dekker-Joziase

Schets hersteltraject en basisgegevens

De voltijd- en deeltijdopleidingen Bachelor Milieukunde en Associate Degree (hierna: Ad) Integrale Handhaving Omgevingsrecht zijn in februari 2019 gevisiteerd en beoordeeld volgens het uitgebreide beoordelingskader van de NVAO (september 2016). Dat leidde tot het oordeel onvoldoende voor standaard 10 'Toetsing' met vertrouwen in een hersteltraject. Dit vertrouwen was gebaseerd op het feit dat de directie besef van de urgentie had, de curriculumcommissie de juiste aandachtspunten adresseerde en er ondersteuning werd geboden om verbeteringen verder door te voeren. De opleiding geeft bij de herbeoordeling te kennen dat zij het oordeel in 2019 als een 'wake up call' heeft ervaren.

Het opleidingsteam en de directie hebben een intensief verbetertraject opgezet en doorlopen om tot gezamenlijk gedragen uitkomsten te komen. Tijdens vast ingeroosterde onderwijsvrije ontwikkelweken, team(mid)dagen en tussentijds in werkgroepen hebben docenten en directie, met ondersteuning van een onderwijskundige, gewerkt aan de versterking van het toetsstelsel. In 2020 zijn, in verband met de coronacrisis, de overleggen online doorgegaan. Belangrijke factor voor het behouden van continuïteit was de aanstelling van een opleidingsmanager ad interim als centraal aanspreekpunt voor het docententeam, voor de directie en voor bijvoorbeeld examen- en toetscommissies. Daarmee is een remmende factor van voor 2019 weggenomen, namelijk een regelmatige wisseling van management. De functie van opleidingsmanager zal in de toekomst worden gecontinueerd in de nieuwe organisatiestructuur van Hogeschool Van Hall Larenstein.

In 2020 is een naamswijziging aangevraagd voor de Ad-opleiding. Vanaf studiejaar 2020-2021 heeft deze opleiding de naam Ad Omgevingskunde. Dit sluit aan op het voornemen uit 2019 en het advies van het panel om de Ad-opleiding duidelijker te profileren.

In 2019 zijn vijf centrale aanbevelingen gegeven:

1. De toetskwaliteit en het toetsstelsel opnieuw te bekijken vanuit de formele en onderwijskundige kaders om de validiteit, transparantie en de betrouwbaarheid van de beoordelingen aan te scherpen.
2. Duidelijker onderscheid te maken in beoordelingen tussen de verschillende studenten die samen een project doen.
3. Bij het afstuderen in duo's vooraf inzichtelijk maken wat de individuele prestatie is en hoe dat individueel terugkomt in de beoordeling en daarbij dat onderscheid ook zichtbaar te maken bij de invulling van rubrics en beoordelingsformulieren.
4. Beheersingsindicatoren niet te vaak te toetsen en wanneer ze vaker worden getoetst dan het specifieke ervan weergeven: context, schaal, complexiteit.
5. Na te denken over de begeleiding en de beoordeling van het afstuderen. Is het noodzakelijk dat elk afstudeerrapport door drie docenten wordt gelezen? Kijk hoe dit efficiënter kan zonder kwaliteit in te leveren

In het herstelplan van de opleidingen zijn deze aanbevelingen geplaatst in het bredere kader van onderwijsontwikkeling. Daarbij ligt de focus bij concrete verbetering van de beoordelingsformulieren en meer formalisering binnen het team Milieukunde (borging van kaders en afspraken en kalibratie van beoordelingen). De professionalisering van het team Milieukunde via BKE-certificering zal dit proces ondersteunen. Het afstudeerproces zal efficiënter worden ingericht.

De opleidingen hebben in een 'Plan van Aanpak' de stand van zaken en de voortgang ten opzichte van het herstelplan gepresenteerd naar het panel. Dit plan is tot stand gekomen na brede samenwerking met en consultatie van betrokken geledingen.

Administratieve gegevens opleidingen:

Naam opleiding: Milieukunde
Niveau: Bachelor
Aantal studiepunten: 240 EC
Croho-nummer: 34284

Naam opleiding: Omgevingskunde
Niveau: Associate degree
Aantal studiepunten: 120 EC
Croho-nummer: 80023

Beide opleidingen:

Locatie: Leeuwarden
Onderwijstaal: Nederlands
Instelling: Hogeschool Van Hall Larenstein
Status instelling: Bekostigd
Instellingstoets Kwaliteitszorg: niet van toepassing

Standaard 10 Toetsing

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleidingen tonen dat zij in voorgaande twee jaar grote stappen hebben gezet ter versterking van de toetsing. Het panel is daar positief over. Het toetshuis en de toetsplannen zijn vernieuwd en hebben een stevig fundament gekregen. Versteving van de constructieve alignment van competenties, via beheersingsindicatoren en leerdoelen, naar toetsindicatoren is zorgvuldig opgepakt en uitgewerkt in toetsdossiers per module. Er is een breed draagvlak in het docententeam en er is gerichte ondersteuning door BKE-scholing en het betrekken van onderwijskundige. Dit heeft geleid tot meer transparante en navolgbare toetsing en beoordeling. Het panel moedigt de opleidingen aan om het verbetertraject door te zetten en goed te blijven evalueren, onder andere door docenten ervaringen te laten blijven delen en elkaar aan te blijven spreken op juist gebruik van de beoordelingsformulieren. Het panel waarschuwt daarbij niet te ver door te gaan met specificering, maar ook oog te houden voor de werkbaarheid. De verbeteringen zijn opgepakt door het hele toetssysteem verder uit te werken en het panel pleit nu voor doorzetting van de focus op transparantie en het beter vastleggen van beoordelingen.

Onderbouwing

Het panel is van mening dat de opleidingen op de, in het herstelplan beschreven, aandachtspunten duidelijke voortgang tonen en daarmee voldoende de benodigde basiskwaliteit borgen en beschikken over een adequaat systeem van toetsing. Hieronder worden de aandachtspunten achtereenvolgens behandeld, met daaropvolgend een aantal verbeteringen die daar ook uit voortkomen.

A. Aansluiting van toetscriteria op competenties

Het panel constateert dat de opleidingen het advies hebben opgevolgd om het 'toetshuis' duidelijker neer te zetten van competenties/leerresultaten tot aan toetscriteria. Daarmee is vanuit formele en onderwijskundige kaders gewerkt aan de aanscherping van de validiteit, transparantie en betrouwbaarheid van de beoordelingen. De opleiding heeft op de competentiekaarten de bestaande beheersingsindicatoren uitgewerkt naar leerdoelen per onderwijsmodule. Per module is in kaart gebracht welk leerdoel wordt getoetst (beschreven in Onderwijs- en Examenreglement (OER) en vervolgens zijn de toetsen gekoppeld aan leerdoelen. In een competentiematrix is een volledig overzicht gemaakt van de competenties, beheersingsindicatoren, leerdoelen en toetsen per module. Voor de Ad-opleiding zijn eigen eindtermen geformuleerd met daaraan gekoppelde leeruitkomsten en toetsdoelen. Het geheel is beschreven in de toetsplannen voor de bachelor- en voor de Ad-opleiding en in de OER-en voor de bachelor- en voor de Ad-opleiding. Ten tijde van de hervisitatie zijn competenties en leerdoelen voor de propedeuse en het verplichte deel van de

bacheloropleiding volledig uitgewerkt. De bacheloropleiding is bezig met het vastleggen van de leerdoelen voor de verdiepende majors, die in schooljaar 2021-2022 zullen worden vastgesteld.

Het panel is positief over de opzet van competentiekaarten en de competentiematrix. Er is een duidelijker lijn van competentie tot aan toetsing neergezet, via leer- en toetsdoelen (constructive alignment). Met dit overzicht garandeert de opleiding dat ieder leerdoel wordt getoetst en niet vaker dan nodig. Dat levert ook een inperking van het aantal toetsen en de werklast bij studenten en docenten. Bijkomend is het onderscheid tussen de bachelor- en de Ad-opleiding verduidelijkt.

Uit gesprekken constateert het panel dat het toetshuis goed gebouwd is in het docententeam en goed dienst doet bij de inhoudelijke afstemming tussen modules en bij de onderlinge afstemming tussen docenten/examinatoren over de toetsing. In modulebeschrijvingen en in de OER is nu ook voor studenten duidelijker aangegeven wat, waar en op welk niveau wordt getoetst. De opleidingen hebben daarmee een stevig fundament gelegd onder de toetsing. De toetsplannen en de OER-en van de bachelor en de Ad zijn positief beoordeeld door de opleidingscommissie Milieukunde, zo blijkt ook uit notulen van de opleidingscommissie die het panel heeft bekeken.

Om de werkwijzen ook in de toekomst te borgen heeft de curriculumcommissie de taak om te waken over de inhoud en over het juist gebruik van de competentiematrix. De curriculumcommissie zal voor het studiejaar 2021-2022 een controle uitvoeren op de OER-beschrijvingen van de modules, de duidelijkheid van de leerdoelen en de toetsdoelen en de koppeling aan de toetsen. Waar nodig zal de curriculumcommissie bijsturen via de moduleteams. De opleiding geeft zelf aan dat de competentiematrix en de toetsplannen goede instrumenten zijn om gericht te screenen of en hoe de curricula en modules kunnen worden aangepast aan het nieuwe landelijke opleidingsprofiel dat in de maak is.

Het panel vindt het positief dat het versterkte toetshuis goed is gebouwd en ook in gezamenlijkheid verder doorontwikkeld wordt. Het panel is van mening dat het toetshuis nu staat. Met verder gebruik zal het aanpassingen en verbouwingen vergen. Dat zal van docenten en begeleiding nog de nodige aandacht, afstemming en gerichte ondersteuning vragen.

B. Beoordelingsformulieren

In 2019 kregen de opleidingen het advies om de beoordelingsformulieren te verbeteren met duidelijker wegingsfactoren, rubrics en ruimte voor gerichte feedback. Bij de beoordeling van het bachelor afstuderen waren de verbeterpunten: beter beeld van sterke en zwakke punten van de student, notering van de input van opdrachtgevers en beter onderscheid tussen individuele beoordelingen bij duo-afstuderen.

De opleidingen hebben dit opgepakt met nieuwe toetsmatrijzen (volgens een vast format volgens CITO-model) en nieuwe beoordelingsformulieren voor zowel theorie- als praktijktoetsen. De toetsmatrijzen geven inzicht in de samenhang tussen beheersingsindicatoren, leerdoelen en toetsdoelen. De beoordelingscriteria zijn beschreven in rubrics en er is een expliciet beschreven weging van onderdelen in de eindscore. Docenten kennen het format toetsmatrijs vanuit BKE-trainingen. Voor praktijkopdrachten zijn de toetsmatrijs en het beoordelingsformulier gecombineerd in één formulier. Voor theorietoetsen zijn antwoordformulieren opgesteld met transparante puntenverdeling en cesuur.

Uit de gesprekken blijkt dat veel feedback nog steeds mondeling wordt gegeven. Het panel vindt dit een krachtige, maar minder transparante vorm. Het panel is van mening dat het vastleggen

van feedback de docent dwingt tot scherpe formulering van de kernpunten. Ook biedt op schrift feedback de student de gelegenheid om het nog eens rustig na te lezen, er kennis van te nemen en er van te leren. Het panel adviseert om alle docenten daar goed in mee te nemen in de komende jaren om met elkaar te beseffen dat de meerwaarde van die schriftelijke feedback zit in het leerproces van die student. Het is belangrijk dat iedere student de feedback krijgt die hij of zij verdient en daar zijn voordeel mee kan doen in het leerproces. Dat kan bijvoorbeeld al door tips en tops voor studenten te beschrijven.

Het panel heeft beoordelingsformulieren ingezien en ziet bovenstaande werkwijzen bevestigd. Daarbij adviseert het panel om bij de interne evaluatie van de werkwijzen ook oog te houden voor het eenvoudig en werkbaar houden van de systematiek. Een aantal formulieren zijn gedetailleerd en leveren door de automatische berekeningswijze gedetailleerde cijfers tot soms vier cijfers achter de komma.

Bachelor:

Bij de bachelor Milieukunde is bij de afstudeerbeoordeling een verbetering doorgevoerd door bij het duo-afstuderen altijd twee afzonderlijke formulieren in te vullen. Zo komt de individuele prestatie per student beter tot uiting. Aanvullend wordt er consequent in feedback-ruimte op het formulier ingegaan op 'aanvullende' en 'sterke en zwakke punten'. Met het nieuwe toetshuis wordt het formulier verder doorontwikkeld met rubrics van beoordelingscriteria en ruimte voor de input van de opdrachtgever en voor de feedback van de beoordelaars. Ook is de beoordeling meer gericht op de leerdoelen van het afstuderen en daarmee op de competenties. Dit geeft duidelijk opvolging aan eerder gedane suggesties van de examencommissie. Het nieuwste formulier is uitgetest als schaduwbeoordeling voor drie afstudeerders en zal vanaf februari 2021 gebruikt worden bij startende afstudeerders. Het panel adviseert ook daar te kalibreren in het gebruik van het formulier en de ruimte voor het noteren van feedback consequent te gebruiken.

Naast de beoordeling van het afstuderen is ook het proces van afstuderen versterkt. De go/no go-momenten zijn, met criteria, opgenomen in het beoordelingsformulier afstuderen en het afstudeerdraaiboek. Dit zijn drie momenten:

1. de beoordeling van het plan van aanpak,
2. een voldoende voor het afstudeerrapport als voorwaarde voor de eindpresentatie en
3. een voldoende van de docentexaminator (opponent, derde examiner) voor het afstudeerverslag als voorwaarde voor het geven van de eindbeoordeling.

Het panel ziet bovenstaande vernieuwde procedures bevestigd in de gesprekken met docenten en de borgingscommissies. Het studentlid van de opleidingscommissie gaf aan dat er bij het opstellen van de onderzoeksvragen bij een duo een verdeling wordt aangebracht met één onderzoeksvraag per student en één gemeenschappelijke onderzoeksvraag. Er is meer aandacht voor wat de iedere student individueel presteert bij groepswork. Het panel is hier positief over en ziet daarmee de meerwaarde van het leren samenwerken goed gecombineerd met aandacht voor de beoordeling van individuele prestaties. Het panel ziet goede eerste stappen en moedigt de opleidingen aan om scherp te blijven op dit punt en het werkbaar in te richten.

De opleiding handhaaft de werkwijze met drie beoordelaars: twee begeleiders en de onafhankelijke opponent. De inbreng van twee begeleiders met verschillende expertise wordt als zeer waardevol gezien bij de multidisciplinaire opleiding Milieukunde. De opponent draagt bij aan de bewaking van het gewenste eindniveau. De werkveldadviescommissie steunt deze werkwijze. Het panel vindt dit goed beargumenteerd.

Ad:

Binnen de Ad-opleiding Omgevingskunde is men ook gestart met het gebruik van verbeterde beoordelingsformulieren, conform de bacheloropleiding Milieukunde. De Ad telt in 2020-2021 in de nieuwe opzet twaalf instromende studenten, die in 2021-2022 zullen afstuderen op Ad-niveau. Het docententeam stemt de Ad-afstudeeropdracht op aan de hand van het opleidingsprofiel en het toetsplan. Dit gebeurt in samenwerking met de toets- en de examencommissie. De eerste lichte afstudeerwerken zal door de examencommissie worden gescreend in een reviewsessie.

Het panel heeft waardering voor de verbeteringen die de opleidingen laten zien. In gesprek met de docenten en met de toets- en examencommissie blijkt heel duidelijk dat men helder op het vizier heeft welke competenties waar en op welk niveau moeten worden getoetst en hoe de beoordelingsformulieren zijn opgezet. Er wordt ook meer gebruik gemaakt van de ruimtes voor feedback, wat de navolgbaarheid van de beoordelingen versterkt en daarmee ook richting geeft aan het leerproces bij de studenten. Het studentlid uit de opleidingscommissie bevestigt het beeld dat er vaker en gerichtere feedback wordt vastgelegd, bijvoorbeeld bij de go/no go-beslissing op het plan van aanpak afstuderen.

C. Inzicht in de afstemming tussen verschillende beoordelaars

Deze aanbeveling is door de opleidingen opgevolgd door bij moduletoetsen te controleren of de beoordelaars met het vernieuwde beoordelingsformulier tot vergelijkbare score en beoordeling komen. Dit gebeurt in intervisiesessies. Bij werkstukken die in een gezamenlijke sessie met meerdere beoordelaars worden beoordeeld, gebeurt de intervisie gelijktijdig met de beoordeling. Daarbij wordt ook gekeken naar de werkbaarheid van het beoordelingsformulier.

Bij het afstuderen vullen de begeleiders/examinatoren afzonderlijk de beoordeling in. In een gezamenlijke overlegsessie worden de scores doorgenomen, waar nodig afgestemd, en wordt de eindbeoordeling op een te ondertekenen beoordelingsformulier ingevuld. Is er geen consensus tussen beide beoordelaars, wordt er een derde onafhankelijke beoordelaar ingeschakeld en wordt het advies van de opponent gevraagd. De nieuwe procedures zijn beschreven in het afstudeerprotocol. De opleidingen willen de intervisie tussen beoordelaars regelmatig in de teamoverleggen agenderen en zo over langere termijn de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid verbeteren.

Het panel moedigt de opleidingen aan om de intervisie en kalibratie inderdaad op de agenda te houden. Het levert, zoals de opleidingen zelf ook melden, immers ook punten op voor de verbetering van de beoordelingsformulieren en het toetshuis als geheel.

D. Onderlinge aanspreken van docenten op toetsprocedures

Het hele docententeam is betrokken bij het gehele verbetertraject. De opleiding meldt dat 'door er samen actief mee bezig te zijn in overleg en discussie merken we dat er een gedeelde, verbeterde kwaliteit ontstaat' en ook het belang van de toetsprocedures meer wordt ingebed. De nieuwe beoordelingsformulieren en -protocollen zorgen voor eenduidiger beoordelingsprocedures en een gemeenschappelijke 'taal'. Het volgen van BKE-trainingen en de onderwijskundige begeleiding tijdens het hele verbetertraject dragen daar positief aan bij. In de afstudeerbeoordelingen wordt er gewerkt met wisselende samenstelling van koppels examinatoren. Dit bevordert onderlinge discussie en kalibratie en daarmee het ontstaan van een gedeelde standaard. In teambijeenkomsten houdt men elkaar scherp.

E. Rol van de examencommissie

In de stand van zaken notitie bevestigen de opleidingen 'de belangrijke rol die de examencommissie, en de onder haar vallende toetscommissie, speelt bij het borgen van de kwaliteit van onze toetsing'. Beide commissies zijn, volgens het panel terecht, nauw betrokken bij de opzet en uitvoering van het verbetertraject. Leden van de examen- en toetscommissie geven aan dat zij strenger willen controleren; en het invullen van feedback op beoordelingsformulieren als verplichting zien en niet meer als mogelijkheid. Het panel steunt dit punt en vindt dat docenten daar nog scherper in kunnen zijn bij de uitvoering.

F. Overige punten.

Het vernieuwde toetshuis bevat individuele toetsen voor alle leerdoelen van niveau 1 (propedeuse) en niveau 3 (eindniveau). Dit versterkt het beeld van de competentiebeheersing per individuele student.

In de nieuwe competentiematrix houdt de opleiding rekening met een opbouw van oefening naar toetsing door vooral in het eerste studiejaar leerdoelen eerst formatief van feedback te voorzien en later in een volgende module summatief te toetsen.

In de nieuwe competentiekaarten zijn de landelijk afgesproken leerlijnen en Body of Knowledge and Skills opgenomen. De opleiding heeft het voornemen om het geheel van de competentiekaarten te evalueren op complete dekking nadat alle toetsmatrijzen en beoordelingsformulieren zijn aangepast.

Het management heeft besloten dat alleen BKE-gecertificeerde docenten als examinerator mogen optreden. Eind 2021 moeten alle docenten BKE-gecertificeerd zijn door het CITO of een andere beoordelende instantie. Elf docenten hebben het BKE-certificaat behaald en de overige zijn daar mee bezig. Naar verwachting zal het hele team aan het einde van schooljaar 2020-2021 BKE-gecertificeerd zijn, op één na, vanwege persoonlijke omstandigheden.

De opleiding signaleert dat zij met het doorlopen van de PDCA-cyclus tijdens de verbetertrajecten, nu vooral opereert in de P- en D-fasen. Met het evalueren van de modules in het komende jaar zal meer aandacht uitgaan naar de C- en de A-fasen. Daar zal ook het invlechten van het nieuwe landelijke opleidingsprofiel (per september 2021) in worden meegenomen.

Het gezamenlijk werken aan het hersteltraject wordt gesteund door de inrichting van een centrale SharePoint digitale leeromgeving. Dat is het platform waar alle docenten algemene documenten kunnen inzien, documenten kunnen delen en het is ook het toetsarchief. Bij iedere module wordt een toetsdossier ingericht met vaste onderdelen: moduleboek, uitdraai OER, studentevaluaties en alle toetsdocumenten. De curriculumcommissie controleert of de moduledossiers op juiste wijze zijn gevuld. Zo niet, dan wordt de modulecoördinator daar op aangesproken.

Het panel vindt deze 'overige punten' passend en ondersteunend aan het verbetertraject.

Algemeen

Het panel signaleert tijdens de herbeoordeling een positieve kwaliteitscultuur en moedigt de docenten en het management aan om elkaar in de komende jaren scherp te houden en in gesprek te blijven. Het toetshuis staat, de vernieuwde kaders zijn er en in het komende jaar zal

dat zich moeten bewijzen. Het panel heeft er vertrouwen in dat de opleidingen dit doorzetten. Uit gesprekken is duidelijk dat het management en de borgingscommissie daar het belang van inzien en hier op willen doorpakken.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden voor beide opleidingen:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Voldoende

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor opleiding Milieukunde en de hbo-Associate Degree opleiding Omgevingskunde van Hogeschool Van Hall Larenstein als **voldoende**.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

14 april 2021

- 12.00 – 12.15 Digitaal kort vooroverleg panel
- 12.15 – 12.30 Ontvangst door onderwijsdirecteur locatie Leeuwarden en opleidingsmanager ad interim
En
Pitch proces door docent/lid curriculumcommissie en docent/onderzoeker
Communicatie en Duurzame ontwikkeling
- 12.30 – 13.00 Managementgesprek (online):
Onderwijsdirecteur Locatie Leeuwarden
Opleidingsmanager ad interim
Opleidingsmanager ad interim tot 1 februari 2021
Onderwijskundige
- 13.00 – 13.15 Pauze
- 13.15 – 14.00 Docenten (online), waaronder:
- coördinator AD/voorzitter opleidingscommissie
  - coördinator major Energie en Klimaat/studieloopbaanbegeleider
  - coördinator major Milieu- en Watertechnologie/studieloopbaanbegeleider
  - lid curriculumcommissie, coördinator stage en afstuderen/ studieloopbaan-coördinator/ studieloopbaanbegeleider
  - lid curriculumcommissie
- 14.00 – 14.15 Pauze
- 14.15 – 15.00 Examencommissie en toetscommissie (online)
- voorzitter examencommissie
  - voorzitter toetscommissie
  - lid examencommissie, vanuit Ba Milieukunde en AD Omgevingskunde
  - studentlid opleidingscommissie, 4^e jaars student
- 15.00 – 15.15 Pauze
- 15.15 – 16.00 Panelbespreking bevindingen en voorbereiding terugkoppeling
- 16.00 – 16.15 Terugkoppeling (online)

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Algemeen:

- Stand van zaken notitie
- Notulen van de curriculumcommissie, opleidingscommissie, werkveldadviescommissie en teamvergaderingen
- Lijst met examinatoren 2020-2021 voor de Bachelor en de Ad-opleidingen

Bachelor:

- Competentiematrix van alle onderwijseenheden voor borging
- Toetsplan van de Bachelor Milieukunde
- Competentiekaarten Bachelor Milieukunde
- Goedgekeurde Onderwijs- en Examenreglement 2020-2021 Bachelor
- Aangeleverde voorbeelden voor de 6 competenties en 3 niveaus:
  - Module De basis voor milieukundig onderzoek
  - Dealing with large-scale environmental risks and safety
  - Studieloopbaanbegeleiding propedeuse voltijd
  - Afstudeeropdracht

AD:

- Toetsplan van de Associate degree Omgevingskunde
- Eindtermen, leeruitkomsten en toetsdoelen overzicht van de Ad Omgevingskunde
- Goedgekeurde Onderwijs- en Examenreglement 2020-2021 Ad
- Voorbeelden voor eindtermen en leeruitkomsten: module Duurzame Leefomgeving